საქართ. შემარცხენე სოც.-ფედერალისტთა სარევოლუციო პარტიის მთავარ. კომიტეტის ორგანო.

ტრიბუნა

ყოველდღიური საპოლიტიკო-სალიტერატურო გაზეთი „ტრიბუნა" თვიურად ღირს 120,000 მ. სამგლოვიარო განცხადება პირველ გვერდზე უკანასკნელზე. კანტორა ღიაა დილის 8—2 ს. რედაქტორის ნახვა შეიძლება მხოლოდ 11—12 საათამდე. რედაქციის მისამართი—ტფილისი სასახლის ქუჩა № 6, ფოსტის ყუთი № 190, ტელეფონი 10—34.

ფასი 5000 მან.

№ 224

სამშაბათი, ივნისის 20-ს 1922 წ.

ეროვნული ბიბლიოთეკა

ყოველდღიური გაზეთი
ტრიბუნა
ორგანო მემარცხენე სოციალისტ-ფედერალისტთა სარევოლიუციო პარტიის მთავარი კომიტეტისა.
1922 წლის 1 იანვრიდან თვეში გაზეთი ღირს 120,000 მანეთი.
ცალკე ნომერი ყველგან 5000 მანეთი.
უფასოდ გაზეთი არავის ეგზავნება.
ხელის მოწერა მიიღება თვის 1 რიცხვიდან.
რედაქციის და კანტორის მისამართი: ტფილისი, სასახლის ქ. № 6.

ესერების პროცესი

ამ ჟამად მოსკოვში ადგილი აქვს ერთს მეტად მნიშვნელოვანს პროცესს. რუსეთის რევოლიუციონური პროლეტარიატი ასამართლებს იმ პოლიტიკურ პარტიას, რომელიც დღიდან რევოლიუციისა ყოველგვარი საშუალებითა და მეთოდებით ებრძოდა მუშურ-გლეხურ ხელისუფლებას. მემარჯვენე ესერების პროცესით რევოლიუციის სამსჯავროს სკამზედ მოექცა მთელი რუსული კონტრ-რევოლიუცია, ვინაიდგან ამ კონტრ-რევოლიუციას ძალასა და შინაარს ფაქტიურად აძლევდა რუსეთის ესერები. ხუთი წლის სამოქალაქო ომის წარმოების შემდეგ რუსეთის რევოლიუციის მეთაურებს საშუალება ეძლევათ რევოლიუციონურ სასამართლოს სკამზედ დასვას ყველა ის ელემენტები, რომელნიც თავიანთ გაიძვერა მოქმედებით ძირს უთხრიდნენ დიად მოძრაობას და ამით სააშკარაოზედ გამოიტანონ მათი საგმირო საქმეები. ეს პროცესი არსებითად არის რუსეთის რევოლიუციონური მოძრაობის მთავარი ეტაპების გათვალისწინება და მასში მომქმედ პოლიტიკურ ჯგუფების სამოქმედო გეზისა და პროგრამის შეფასება.

რუსეთის რევოლიუციაში ერთი მეორეს დაუპირისპირდა ფაქტიურად ორი კლასი, ორი სოციალური წრე: კაპიტალისტ-ფეოდალები და მშრომელი ხალხი. ამ ორი სოციალური კლასის პროგრამისა და სამოქმედო გეზის მიღება აძლევდა ყოველ პოლიტიკურ პარტიას გარკვეულ სახეს. ამ ორი წრის შორის არ არსებობდა არც ერთი ხაზი, არც ერთი ადგილი, რომელზედაც შესაძლებელი ყოფილიყო შეჩერება. რეალური ცხოვრების მიმდინარეობამ საკითხი ნათლად დასვა და ყოველი ჯგუფისათვის მოითხოვა ან ერთი მხარეზე ან მეორე მხარეზე დგომა. შუა ადგილი მათ შორის არ არსებობდა.

როგორი პოზიცია დაიჭირეს რუსეთის მემარჯვენე სოციალისტებმა ამ დიად გადამწყვეტ ბრძოლის დროს? მათ თავი დანვე აშკარა ომი გამოუცხადეს საბჭოთა ხელისუფლებას და კაპიტალისტ-ფეოდალებთან ერთად შეიარაღებული თავდასხმებით უმასპინძლდებოდნენ მუშურ-გლეხურ ბატონობას.

ამიტომ მათი როლი რუსეთის რევოლიუციაში აშკარა კონტრ-რევოლიუციონური არის. მენშევიკ-ესერთა პოლიტიკამ და მათმა მოღალატურმა მოქმედებამ რუსეთის რევოლიუციის მიმართ უდიდესი ზიანი მიაყენა რევოლიუციის წარმატების საქმეს და დღევანდელმა პროცესმა დღეს ყველასათვის სააშკარაოზე უნდა გამოიტანოს ეს მათი მზაკვრული მოქმედებანი. არსებითად დღის მარტო ესერებს არ ასამართლებენ, პროლეტარიატის სამსჯავროს სკამზედ მოქცეული არის მთელი რუსეთის მემარჯვენე სოციალისტები და ვერც ერთი მათგანი ვერ გაექცევა რევოლიუციის მსჯავრს, დამოუკიდებლად იმისა— არიან თუ არა ისინი სასამართლოს პროცესში დამნაშავეთა სკამებზე.

სოციალისტ-რევოლიუციონერთა პარტიას ამ მხრივ მეტი გამედულება ახასიათებს. ამ პარტიამ ყველაზე უფრო გარკვეული როლი ითამაშა რუსეთის რევოლიუციაში. კოლჩაკ დენიკინ-იუდენიჩისა და ვრანგელის კონტრ-რევოლიუციონური ბანდებს ძლიერ ხშირად ამშვენებდნენ ესერთა ხელმძღვანელები და მათი წევრები. ფაქტიურად ესერების პოლიტიკამ შექმნა კოლჩაკ-დენიკინის შავი არმია და გააძლიერა მათი რიგები. ამ კონტრ-რევოლიუციონურს რკალში მომწყვდეულ საბჭოთა ხელისუფლებას, მეორეს მხრით შიგნიდან იგივე ესერთა პარტია უწყვეტლივ აჯანყებებს და რევოლიუციის საუკეთესო ხელმძღვანელებს ტერორისტული აქტებით, ზურგიდან მოპარვით აცლიდენ ხელიდან მშრომელ კლასს. უცხო ძალების ინტერვენციის ხელს უწყობა, კაპიტალისტ-ფეოდალებთან შეთანხმებული თანამშრომლობა, შიგნით არეულობის და გაძლიერება შინაური ბანდიტიზმსა და ტერორიზმის მეთოდით, აი ის მომენტები, რომელნიც ახასიათებენ მემარჯვენე ესერების მოღვაწეობას... მთელი რიგი ცნობილ ბანდიტებისა (ანტონოვი და სხვა) რუსეთში ესერების ხელმძღვანელობით მოქმედებდნენ და გეგმებს ახორციელებდნენ. როდესაც რუსეთის წითელმა არმიამ გაანადგურა კოლჩაკ-დენიკინის კონტრ-რევოლიუციონური რკალი და ერთგვარი მშვიდობიანი პირობების შექმნას შეუდგა, მემარჯვენე ესერების მთელი სამოქმედო გეგმები შინაურ არეულობისაკენ იქმნა გადმოტანილი უმთავრესად, რაც გამოწვეული იყო ანტანტის კარნახითაც. უკანასკნელს აღარ ჰქონდა არავითარი ძალა დაეპირისპირებინა საბჭოთა ხელისუფლებისათვის და ამიტომ მან მოინდომა ესერები გამოეყენებინა თავისი მიზნებისათვის და მათი დახმარებით შეექმნა რუსეთში არა ნორმალური მდგომარეობა. აქაც ესერებმა პირნათლად შეასრულეს კაპიტალისტების დავალებანი და იმ ხანებში რუსეთში ადგილი ჰქონდა მეტად დასაგმობ მოქმედებას ესერების მხრით. ბანდიტების მოძრაობასთან ერთად ისინი წვავდნენ და ანადგურებდნენ სურსათ-სანოვაგეს და ნათესებს, რომ ამით შეექმნათ შიმშილი და ხალხში გამოეწვიათ ხელისუფლებისადმი უკმაყოფილება. მაგრამ აქაც მათ კოვზი ნაცარში ჩაუვარდათ და ბანდიტიზმ თავისი უკანასკნელი დღეები განიცადა.

ესერებმა ვერც ერთი თავიანთი ნაცადი ტაქტიკით მიზანს ვერ მიაღწიეს და რუსეთში ხელისუფლება კვლავ მუშურ-გლეხური მთავრობას უპყრია. უფრო მეტი, ამ ხელისუფლების ძალა და მნიშვნელობა როგორც შიგნით, ისე საერთაშორისო პოლიტიკაში იმდენად განმტკიცდა და გამაგრდა, რომ თვით უძლიერესი კაპიტალისტური ქვეყნები იძულებულნი შეიქმნენ ანგარიში გაეწიათ ამისათვის და საბჭოთა მთავრობასთან ამა თუ იმ სახით ურთიერთობაში შესულიყვნენ. ესერთა პარტია კი ამავე დროს დაირღვა და დაიქსაქსა, პარტიული ორგანიზაცია დაიშალა და რამოდენიმე ერთი-მეორეს საწინააღმდეგო ჯგუფები აღმოცენდა. საზღვარგარეთელი ესერები აღარ ეთანხმებოდნენ რუსეთში მომქმედ ესერებს, უკანასკნელნი კი პირველთ. ეს იყო არა მარტო ორგანიზაციული დაშლა, არამედ სრული ზნეობრივი გახრწნაც ესერთა პარტიისა. რუსეთის მშრომელმა ხალხმა ნათლად დაინახა ესერების დამღუპველი პოლიტიკის შედეგები და გვერდი აუხვია მათ. სამაგიეროთ პარტიას შერჩა ბურჟუაზიულ წრიდან გამოსული ინტელიგენტები და შეურიგებელი ავანტიურისტები. დღეს იმდენად დაირღვა და გახრწნა ეს პარტია, რომ არავითარ რეალურ ძალას აღარ წარმოადგენს რუსეთში, მაგრამ თავისი წარსული კონტრ-რევოლიუციონური მოქმედებისათვის ის იძულებული არის პასუხი აგოს სოციალისტურ სასამართლოს წინაშე.

აღსანიშნავია ის გარემოებაც, რომ ესერების მზაკვრული მოქმედება იმდენად დასაგმობი და გადამეტებული შეიქმნა მათი ტერორისტული აქტები, რომ მათთან ერთად მომქმედმა რუსეთის მენშევიკურმა პარტიამაც ვერ მოიწონა და მიკიბულ-მოკიბულად დაჰგმო მათი მოქმედება.

ესერები დღეს სახელგატეხილი პარტია არის მთელს მსოფლიოში. ის არც ერთ ინტერნაციონალში არ იმყოფება. მეორე ინ—ლიდან თვით ესერები გამოვიდნენ, რადგან მეორე ინტერნაციონალის მოქმედება „წვრილ ბურჟუაზიულად და სოციალიზმის დამღუპველად" მიიჩნიეს მაშინ, როდესაც თვით რუსეთის კაპიტალისტებთან ერთად შეხმატკბილებულად ებრძოდნენ სოციალიზმის საქმეს. ორნახევარმა ინ—მა ისინი არ მიიღო როგორც სახელგატეხილი პარტია.

მიუხედავად ასეთი განწყობილებისა ესერებისადმი ინტერნაციონალების მხრით, უკანასკნელებმა იკისრეს ესერების დაცვა სასამართლოში; შეთანხმება ამის შესახებ მიღწეული იყო ბერლინის კონფერენციაზე. დაცვას აშკარა პოლიტიკური ხასიათი ჰქონდა, მაგრამ გამყიდველ-ინტერნაციონალის წარმომადგენელნი შემდეგ დაშინდნენ და ცდილობდნენ მხოლოდ იურიდიული ხასიათი მიეცათ მათ ჩარევისათვის. მაგრამ ასეთი დახვევითაც არ დაკმაყოფილდნენ და როგორც უკანასკნელი დეპეშებით ირკვევა დასტოვეს სასამართლო.

რასაკვირველია ასეთი მათი ნაბიჯით ესერების გასამართლება იოტის ოდნავადაც არ შეფერხდება და ამ ავანტიურისტთა პარტიას თავისი მსჯავრი მოელის მუშებისა და გლეხებისაგან.

რაც შეეხება დამცველების გაქცევას, ის ნათლად ამჟღავნებს, რომ ესერების პროცესი მარტო რუსეთის გამყიდველ სოციალისტების პროცესი არ იყო, რომ მათთან ერთად რევოლიუციონური პროლეტარიატს მკაცრი განაჩენი უნდა გამოეტანა ყველა მოღალატეებისათვის. ე. ვანდერველდე, ბელგიის სამეფო მინისტრი, რომელიც დამცველის როლში მოგვევლინა, არსებითად ბრალდებულის სკამზე იყო მოქცეული ტერორისტ ესერებთან ერთად. ესერების პროცესი ააშკარავებდა მთელი საერთაშორისო მოღალატე სოციალისტების როლსა და ამით ამ პროცესს საერთაშორისო მნიშვნელობა აქვს. ამიტომ იყო რომ გამოცდილი ინტერნაციონალები დაფაფურდნენ, მაგრამ კოვზი ნაცარში ჩაუვარდათ.

დღეს ესერების პროცესი გრძელდება და რუსეთის პროლეტარიატი თავის შესაფერის დასკვნას გამოუტანს მათ სამარცხვინო მოღვაწეობას.

ხ. დევდარიანი.

ნარკვევი

ნეიტრალიტეტის საკითხი და ჩვენი ემიგრანტები

ქართველ ემიგრანტების ორგანო „თავისუფალ საქართველოში" (№ 21) მოთავსებული არის ბ. რემას წერილი („სადაო საკითხზე"). რომელიც საქართველოს ნეიტრალიტეტის საკითხს ეხება და არკვევს იმ პოლიტიკას, რომელსაც უნდა დაადგეს მათის წარმოდგენით საქ. ყოფილი მთავრობა. წერილი ჩვენთვის ეს მეტად მნიშვნელოვან საკითხს ეხება და ამიტომ მოგვყავს იგი სავსებით, რადგანაც ჩვენს მშრომელ საზოგადოებას ნათელი და გარკვეული წარმოდგენა შეუძლია შეიმუშავოს ჩვენს ემიგრანტ-პოლიტიკოსების შესახებ.

„რადგან სწორე და შემცდარი პოლიტიკის გარჩევა მხოლოდ შედეგებით შეიძლება, უნდა ვიფიქროთ, რომ საქართველომ ვერ შეათანაბრა თავისი ეკონომიური, გონებრივი და ფიზიკური თვისებანი და ძალა ვერც ერთი-ერთმანეთს—შინაგან ცხოვრებაში და ვერც ობიექტიურ პირობებს, ე. ი. მახლობელი და შორეული ქვეყნების სოციალურ და პოლიტიკურ მდგომარეობას. ამიტომ დამარცხდა და უხეში რუსული ქუსლის სანავარდო გახდა. დღიდან საქართველოს დამოუკიდებლობის აღდგენისა, პირველსავე დეკლარაციაში და უკანასკნელ დღემდე, როცა მისი სუვერენობის მატარებელმა მთავრობამ დასტოვა ბათომი,—საქართველო ოფიციალურად მუდამ ნეიტრალური იყო და ისიც საკმაოდ შეუიარაღებელი. ასეთმა პოლიტიკამ ვერ აგვაცდინა გაუთავებელი ომები და წელშიც ადვილად გაგვტეხა. საერთო და საერთაშორისო კატაკლიზმის დროს ჩვენ გვინდოდა „უმანკოებაც დაგვეცა და კაპიტალიც შეგვეძინა"; ვერც ერთივერც მახლობელი და ვერც შორეული სახელმწიფო ვერ დავიმეგობრეთ და ამიტომ რუსეთის ბარბაროსების შემოსევის დროს სრულიად განმარტოებული დავრჩით. ასეთი „ბრწყინვალე იზოლიაცია" ინგლისსაც არ გაახარებდა, მთელი მისი სიძლიერის პატრონს და ჩვენ კი ეს ვიკისრეთ ჩვენი პატარა ძალებით.

საუბედუროთ მთელი წლის გადმოხვეწის შემდეგ, ჩვენ რეალურად თითქმის იმავე მიამიტობის გზაზედ ვდგევართ და დრო კი არის საფუძვლიანად დაირღვეს ეს ქრისტიანიზმი პოლიტიკაში. დრო არის მარტო თეორეტიულად კი არა, პრაქტიკულად შევურიგდეთ იმ აზრს, რომ სამართლიანობაზე, ძმობა-ერთობაზე და ამგვარ პრინციპზე მაღლა დღეს დღეისობითა სდგას— მშრალი ინტერესი და დაუმტკიცოთ იმათ, ვინც თანაგვიგრძნობს სიტყვით და კომპლიმენტებით საქართველოს სილამაზეზედ და მის ლამაზ ქალებზედ, რომ საქართველოს აქვს სიმდიდრეც და ძალოვანი ვაჟკაცობაც.

უნდა იცოდეს ჩვენმა მომავალმა მეგობარმა, რომ ჩვენ, გარდა პასიური საექსპლოატაციო, საეკონომიო წონისა, წარმოვადგენთ ცოცხალ ძალას რომლის შეიარაღებული წონა და მნიშვნელობა საკმაოდ ღირსეული დასაყრდნობი იქნება. საქართველომ თავის ორიათასი წლის ისტორიით დაამტკიცა არა მარტო კულტურული, არამედ ფიზიკური ცხოველმყოფელობაც და ევროპის სახელმწიფო არ შეიძლება დღეს მივიზიდოთ მარტო პასიური შეთავაზებით, არამედ აქტიურად ჩვენი ძალების დახმარებით საერთო ინტერესებისათვის. მოკლეთ, ჩვენ უნდა დავარღვიოთ ნეიტრალობა, რომ ჩვენი კერძო ინტერესები გახდეს ჩვენი მეგობრის რეალურ და მახლობელ ინტერესად".

ეს წერილი თავისთავად არავითარს ღირებულებას არ წარმოადგენს. მაგრამ შიგ წამოყენებული არის ისეთი საკითხი, რომელსაც ვერც ერთი პოლიტიკოსი გვერდს ვერ აუხვევს. ჩვენ ყველგან და ყოველთვის ვამტკიცებდით. რომ პატარა ერებისათვის ორიენტაციის საკითხს საერთაშორისო პოლიტიკაში გადამწყვეტი მნიშვნელობა აქვს, საქართველო ისეთს მდგომარეობაში იმყოფება, რომ მისთვის ეს კითხვა არის თვით არსებობის საკითხი. მენშევიკურმა მთავრობამ თავიდანვე სიტყვიერად განაცხადა, რომ საერთაშორისო ბრძოლის პროცესში ნეიტრალიტეტის პოზიციას ადგას. მაგრამ ეს იყო მხოლოდ სიტყვიერი განცხადება. ფაქტიურად საქართველოს ყოფილი მთავრობა სავსებით მოემწყვდა ევროპის იმპერიალისტების გავლენის ქვეშ. პირველ ხანებში 1918 წლის დასასრულამდე ჰეგემონია ჩვენში გერმანელ იმპერიალისტებს ეპყრათ, მათი დამარცხების შემდეგ ეს ჰეგემონია გამარჯვებულმა ანტანტამ დაისაკუთრა და ის აძლევდა ჩვენ ყოფილ მთავრობას მოქმედების გარკვეულ პოტაკას. ეს ისტორიულ ფაქტებით შეიძლება დამტკიცებულ იქმნეს, ასე რომ ავტორის მტკიცება თითქოს ყოფილი მთავრობა ნეიტრალიტეტის პოზიციას ადგა ფაქტიურადაც მხოლოდ ფაქტების გადამახინჯება არის და ისტორიული სინამდვილის წინაშე თვალების დახუჭვა. მართალია, ცნობილ გადატრიალების დროს, მათ ვერც ერთმა სახელმწიფომ ვერ აღმოუჩინა **შესაფერისი რეალური დახმარება**, (ისე დახმარებას სოხუმის ფრონტზე ჰქონდა ადგილი) მაგრამ ეს აიხსნება მოკავშირეთა სისუსტით და არა ნეიტრალიტეტის პოზიციის უმანკოდ შენარჩუნებით.

ნეიტრალიტეტი კარგი ხანია ფაქტიურად დარღვეული არის და განა დღევანდელი ხეტიალი ჩვენი ემიგრანტებისა გამარჯვებულ მოკავშირეთა დერეფნებში და წამ-და-უწუმ მათ წინ მუხლებზე ფორთხვა ნეიტრალიტეტის დარღვევა არ არის თავის თავად? მაშ რაშია საქმე, რას ითხოვს წერილის ავტორი? წერილის საერთო ტონი გვეუბნება, რომ ფაქტიურად დარღვეული ნეიტრალიტეტი ფორმალურადაც უნდა იქმნეს დადასტურებული. ეს არის მხოლოდ პირველი მომენტი. წერილს სხვა მიზანიც აქვს. საქმეი მაში არის, რომ მენშევიკები ანტანტის ყველა სახელმწიფოებს ეპოტინებოდნენ აქნობამდე და ყველასთან მეგობრული დამოკიდებულება უნდოდათ დაეჭირათ. მაგრამ თვით ამ მოკავშირეთა შორის გარდუვალ რეალურ წინაღმდეგობას აქვს ადგილი, რამაც საქართველოს საკითხშიაც იჩინა თავი. გენუას კონკურენციამ ეს სავსებით გამოარკვია და საფრანგეთის წარმომადგენლის ბარტუს გამოსვლები ნათლად ამტკიცებს იმას, თუ როგორი დამოკიდებულება არსებობს ამ საკითხში მოკავშირეთა შორის. მენშევიკები სავსებით აეკიდნენ საფრანგეთის რეაქციონურ მთავრობას და მათ იმპერიალისტურს ანკესზე წამოეგენ. აქაც მენშევიკურმა მთავრობამ უკვე მონახა თავისი მეგობარი და სავსებით შეუწონა თავისი ინტერესები საფრანგეთის ინტერესებს.

ამ გვარად ჩვენ უკვე გარკვეულ მდგომარეობის წინაშე ვდგევართ და რეაქციონური საფრანგეთი ხელმძღვანელობს მთელს დღევანდელს პოლიტიკას.

ნუ თუ ამის შემდეგ კიდევ შეიძლება ნეიტრალიტეტზე ლაპარაკი და ამ გვარი ლათაიებით ჩვენი ხალხის მოტყუილება?

საქართველოს ხალხს აქვს ეკონომიური წონაც და რეალური, ფიზიკური ძალაც, მაგრამ ვერც ერთი ეს მხარე ვერ გახდება ვერც ერთი გარეშე ძალის საექსპლოატაციო ობიექტად. საქართველოს მშრომელი კლასი ვერ გამოვა იმ პოლიტიკის დამცველად, რომელიც გვეუბნება, რომ ევროპის სახელმწიფონი მივიღოთ „აქტიურად ჩვენი ძალების დახმარებით საერთო (!) ინტერესებისათვის", ეს პოლიტიკა აშკარა ავანტიურისტული პოლიტიკა არის და ჩვენი ხალხი ერთხელ კიდევ დაჰგმობს მას.

ჩვენი ემიგრანტები გამუდმებით საქართველოს დამოუკიდებლობაზე ლოცულობენ. ამ წერილის შემდეგ ჩვენი საზოგადოება გარკვეულ წარმოდგენას შეიმუშავებს, თუ ვისთვის უნდათ მათ ეს დამოუკიდებლობა.

პაამის თამბირი

[illegible] 17 ივნისი. [illegible] წრეებში [illegible] [illegible] კონფერენცია [illegible] [illegible] ბერლინის [illegible] სერიოზული მნიშვნელობა [illegible] აზრი მიღე[illegible], რომ კონფერენცია განსახორციე[illegible] [illegible] წარმოადგენ[illegible] [illegible] შემდეგ [illegible].

თათბირის თავმჯდომარის არჩევა

[illegible] 17 ივნისი. ჰააგის კონფე[illegible] თავმჯდომარეთ ერთხმად [illegible] [illegible] საქმეთა მინის[illegible] [illegible]. წინადადება სამი [illegible] შესახებ—ფინანსების, [illegible] და კერძო საკუთრების,— [illegible] იქნება მ [illegible].

„კერძო საკუთრება"

[illegible], 17 ივნისი. ჰააგის თათ[illegible] [illegible] დელეგატმა [illegible] [illegible] სა[illegible] შესახებ, რომელიც შეიხება [illegible] და განსაკუთრებით კი კერძო [illegible].

[illegible]ზმის ხამეფოებში ჰააგის კონფერენცია

[illegible], 18 ივნისი. ჰააგის კონფე[illegible] წინასწარი სხდომა მოხდა და[illegible] [illegible]; [illegible] შენ[illegible], რამაც [illegible] გამოიწვია [illegible] და [illegible] ჟურნალისტების შორის.

— [illegible] ხაზ გასმით აღ[illegible] [illegible], რომ ჰააგის კონფერენცია [illegible] [illegible] [illegible] ერთი კონფერენციის: ამ 18 სახელმწი[illegible], რომლებმაც მიიღეს მონაწი[illegible] [illegible] სხდომაზე დაესწრო მხო[illegible].

— [illegible], რომ [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], რომ[illegible] [illegible] [illegible] შესახებ[illegible] სა[illegible].

— „[illegible]" სთვლის ჰააგის კონფერენციას საფრანგეთის და ინგლისის [illegible]. თუმცა სა[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] მოითხოვ[illegible], რათა რუსეთს [illegible] 11 მაისის მემორანდუმი, მაგრამ იგი მაინც [illegible]. [illegible], რომ ამ უკანასკნელმა დიდ სახელ[illegible] [illegible] [illegible] საფრანგეთისათვის [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] თანამშრომლობას. [illegible] [illegible], რომ რუსეთთან [illegible] [illegible] [illegible] შეთან[illegible] [illegible] გზით.

— „[illegible]" ხაზს უსვამს იმ გარემოებას, რომ იტალია და [illegible] არ არიან დაინტერესებულნი [illegible], სანამ იქ არ იქნებიან რუსები, [illegible] [illegible] [illegible] ჩადენ ჰააგაში მხოლოდ 26 ივნისს.

— [illegible] ჰააგაში გა[illegible] [illegible] [illegible].

ყველგან

გერმანია

არ ცხრება.

ბერლინი 17 ივნისი (რადიო). გერმანიის [illegible], 24 ივნისს [illegible] [illegible] [illegible] [illegible].

[illegible] სისხლის შორის [illegible] შეთანხმება [illegible] [illegible] [illegible] შესახებ. [illegible] მოკავშირენი [illegible] [illegible] 24 დღის შემდეგ. ყველა გერმა[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible].

[illegible] და ერთა ლიგა

ნაუენი 17 ივნისი (რადიო). [illegible] [illegible] [illegible] კომიტეტმა [illegible] 40-მ, [illegible] [illegible] [illegible] გერმანიის [illegible].

ზემო—სილეზიაში.

ნაუენი 17 ივნისი (რადიო). ზემო სი[illegible] საერთაშორისო კომისია და ზე[illegible] [illegible] გერმანულ-პოლონური კო[illegible]

ნებაყოფლობით პლებისციტი.

ნაუენი 17 ივნისი (რადიო) ზემო-სილეზიის [illegible] [illegible], რომელიც [illegible] [illegible] ხელში [illegible] [illegible] პლებისციტი, რომ [illegible] მთელი [illegible] [illegible] გერმანიისაკენ [illegible]. პლების[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] მხოლოდ 1 პროც. პლებისციტი [illegible].

საფრანგეთი.

„[illegible]" საფრანგეთში.

ნაუენი 17 ივნისი (რადიო). [illegible] მთავრობა ამ დღეს კანონ-პრო[illegible], რომლის [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] პოლიტიკურ [illegible] [illegible] [illegible] არჩევნებში [illegible], სანამ სამსა[illegible] [illegible].

პუანკარესათვის ნდობის გამოცხადება

ნაუენი. 17 ივნისი. დეპუტატთა პა[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ხმის უმრავლესობით 313 ხმით წინააღ[illegible] 234 ხმისა [illegible] [illegible] 18 [illegible] [illegible] საკითხ[illegible] [illegible] [illegible] [illegible].

იტალია

სოციალისტების თანამშრომლობა მთავრობასთან.

[illegible] 17 ივნისი. იტალიის სოციალისტების [illegible] [illegible] [illegible], მთავრობასთან თანამშრომლობის შესახებ [illegible] [illegible] მინისტრ [illegible]. [illegible] [illegible]. [illegible] [illegible] [illegible] თანამშრომლობის. [illegible] სახალხო პარტია (პოპულარები) და [illegible], [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ამ შეთანხმებისადმი.

ირლანდიაში.

კრაუდენი 17 ივნისი. ირლანდიის სახელმწიფო [illegible] კონსტიტუციის [illegible] „[illegible]" [illegible], რომ კონსტიტუცია [illegible] თავისუფლების [illegible] [illegible] [illegible] გაზეთები [illegible] კონსტიტუციას, [illegible] „Nonel-ის აზრით [illegible] [illegible] [illegible], თუ როგორ გატარდება კონსტიტუცია ცხოვრებაში.

სახალხო კომისართა საბჭოში

ტფ. ჰიდრო ელექტრონული სადგური. სახალხო კომისართა საბჭომ მაისის 15-ის სხდომაზე ხელმეორედ დაადასტურა თავისი 15 მარტის დადგენილება ტფ. აღმასრულებელ კომიტეტისათვის საზ. „ჩემო"-საგან ხაზინის შემოსავლიდან 30 პროც. მიცემის შესახებ ჰიდრო ელექტრონული სადგურის ასაშენებლად და მიანდო ფინანსთა სახალხო კომისარიატს საზ. „ჩემო" სთან შეთანხმებით გამოიმუშაოს წესი ამ პროცენტების გადაცემის შესახებ, რათა უზრუნველყოფილი იქმნან საზ. არ გარეთის ფირმები სადგურის გასაშენებლად და მოსაწყობად გაწეულ მუშაობის ღირებულების გადახდისაგან.

ბრალმდებელთა დამტკიცება. თანახმად იუსტიციის სახალხო კომისარიატის მიერ წარმოდგენილი სიისა, დამტკიცებულ იქმნენ საზოგადო ბრალმდებლებათ: ტფილისში—გ. ტატიშვილი და ნ. ჩუბინიშვილი ნაცვლად შ. დადიანისა და რაჭის მაზრაში—ალ. ცაგარელი.

სტუდენტ აგრონომთათვის. მიწად-მოქმედების სახალხო კომისარის შუამდგომლობით, სახალხო კომისართა საბჭომ დაადგინა გადასდვას სახელმწიფო უნივერსიტეტის აგრონომიულ ფაკულტეტის უკანასკნელი კურსის სტუდენტთა ამ ზაფხულის განმავლობაში პრაქტიკული მეცადინეობისათვის 150.000.000 მანეთი.

ხარჯთ-აღრიცხვის დამტკიცება. დამტკიცებულ იქნა შინაგან საქმეთა სახალხო კომისარიატის 1922 წ. დამატებითი ხარჯთ-აღრიცხვა 52. 735. 000. 000 მანეთის რაოდენობის.

სახალხო ბანკის წესდება. ვინაიდან საქართველოს, სახალხო ბანკთან არსდება საქონლის განყოფილება, სახალხო კომისართა საბჭოს დადგენილებით აღნიშნული ბანკის წესდებაში შეტანილია სათანადო დამატება.

დეკრეტების დამტკიცება, სახალხო კომისართა საბჭოს უკანასკნელ სხდომაზე დამტკიცებულ იქნა შინაგან საქმეთა სახალხო კომისარიატიატის მიერ წარმოდგენილი დეკრეტების პროექტები: კერძო მეპატრონეთა სახლებში ბინებით სარგებლობის და საბინაო გადასახადის ტარიფის შესახებ.

საბჭოთა წყობილების წელიწადი ტფილისში იყო წელიწადი სააღმშენებლო მუშაობისა. სამეურნეო ნიადაგზე გადასვლით ქალაქის დანგრეული ქუჩები შეკეთდა და შესწორდა დიდუბესა და საბურთალოს ჭაობები გაშრა, ტრამვაის მოძრაობა წესიერ კალაპოტში ჩადგა, შეკეთდა და გაუმჯობესდა ელექტრონის სადგურები.

ქალაქის საგადასახადო პოლიტიკა აგებულია მუშათა და წითელ არმიელთა დაცვის ნიადაგზე. არც სანიტარული და არც სამკურნალო გადასახადი მუშებს არ ეხებათ. წყლისა და სინათლის ფასს ქალაქი სპეციალურად ურიგებს მუშებს. მუშათა დაზღვევა მთლიანად კაპიტალის და წარმოების ხარჯზე ხდება.

ტფილისის საუკეთესო სახლები მუშებსა და მათ კოლექტივებს გადაეცათ. ქალაქი ეხმარება მუშათა სახლების შეკეთების საქმეს. 5 თვის განმავლობაში მუშათა საერთო მდგომარეობა გაუმჯობესდა 50 პროცენტით.

საბჭოთა ტფილისმა ისტორიული საფუძველი ჩაუყარა საქართველოს ეკონომიურ დამოუკიდებლობას. ქალაქმა ხელი მოკიდა 200 მილიარდის ხარჯებს და თამარის ისტორიულ არხის გასწვრივ აკეთებს ახალ არხს, რაც გაანთავისუფლებს ტფილისს წყლის მალის გამოუენების გამო აზერბეიჯანის ხხვთიდან. ტფილისის ელექტროფიკაცია ყველა რეჟიმის დროს იყო ოცნების საგანი, ნამდვილ საქმედ იგი ხდება საბჭოების ხელისუფლების დროს.

პროლეტარიატის დიქტატურა და საქართველოს სინამდვილე*)

(პასუხად ამხ. კ. კომუნაძეს)

„მარქსისტმა ანგარიში უნდა გაუწიოს ცოცხალ ცხოვრებას, **სინამდვილის** სწორ ფაქტებს და არ უნდა ეწეოდეს გუშინდელ დღის თეორიას".

ლენინი. письма о тактике 6 გვ.

ჩემ საპასუხო წერილს, რომელიც გაწოწვილი იყო ამხ. კ. კომუნაძის პოლემიკ[illegible] ისევ გამოეხმაურა იგივე ავტორი [illegible] ფელეტონებით. (იხ. „კომუნისტი" № 98, 100, 102.)

ამხ. კ. კომუნაძის პირველი წერილი [illegible] იწყება „უნდა გამოვსტყდე, და [illegible] [illegible], რომ [illegible] მეტად მიძნელ დებოდა ათასჯერ გადაღეჭილ ძველ პეშმარიტებაზე წერის შედგომოდა". (იხ „კომუნისტი" № 98).

[illegible] შეცდომები და შეცდომად [illegible] ჩაითვალოს. დიდი მოვლენები სოციალური (ცხოვრების და რევოლუციური მოძრაობანი მარტო მით კი არ არის შესანიშნავი, რომ [illegible] და ქონებრივ წინსვლის საფუძვლებს [illegible] საზოგადოებისათვის არამედ იგი [illegible] აგრეთვე, როგორც [illegible] მეცნიერებისათვის.

რევოლუციის პროცესში, თეორიულ საზოგადოებრივ გაბატონებული დოქტრინები პრაქტიკულ ცხოვრებაში ჩამოდის და [illegible] ნიადაგზე იგი ან ნადგურდება და მართლდება ან იმსხვრევა და [illegible]. ამიტომ, დღის როდესაც მოწამენი ვართ დიდი სოციალური ტეხილის, ჩვენ არ უნდა გვიძნელდებოდეს იქ სადაც ჩვენი მხედველობის თეორიიდან [illegible] დოგმატიურად არ უნდა მივიჩნიოთ რომელიმე დებულება, როგორიც უკანასკნელი ჭეშმარიტება.

[illegible] ამისა ჩემთვის მაინც [illegible] ამხ. კ. კომუნაძის წინააღმდეგ [illegible] ბრძოლა, რადგან როდესაც **დისკუსანტის** ლექსიკონში სჭარბობს გამოუსადეგარი და ხელის შემშლელი ბალანსი გარკვეულ არგუმენტაციას, პოლემიკას არა სწორ პირობებში უხდება წარმოება. მიუხედავად ამისა, ჩვენ შევეცდებით დავუწმინდოთ ზედმეტი ბალასტისაგან ამხ. კ. კომუნაძის ფელეტონები და გზა და გზა ავღადგინოთ ჭეშმარიტება, რომელიც ფრიად დამახინჯებულია ავტორის ხელში.

პირველი სადაო საკითხი შეეხება სასოფლო სამეურნეო ინდუსტრიის განვითარების კანონებს. ჩემ საპასუხო წერილში ამხ. კ. კომუნაძის წინააღმდეგ (იხ. „ტრიბუნა" № 167, 169, 181) მარქს ენგელსის თხზულებიდან მოგვყავდა ციტატები, რომლითაც ვამტკიცებდით, რომ სპეციფიურობა სასოფლო მეურნეობისა არ ქონდა მარქსიზმს გათვალისწინებული და ისეთივე **ტემპით და ხასიათით** ქონდა წარმოდგენილი აგრარული კაპიტალიზმის განვითარება, როგორც ქალაქის ინდუსტრიის პროცესის მსვლელობა.

ამხ. კ. კომუნაძეს არ აკმაყოფილებს ჩვენ მიერ მოყვანილი ციტატები, გვერდს უვლის მას და ცდილობს დააყენოს ისეთი კრიტერიუმი, რომ ყურითაც სმენა მაინც დაგვიხშოს.

ვნახოთ ჩვენ ფრ. ენგელსის თხზულებიდან მოგვყავს შემდეგი ამონაწერი „წარმოების კაპიტალისტური ფორმის განვითარებამ გადასჭრა სასიცოცხლო ძარღვი წვრილი წარმოებისა სასოფლო მეურნეობაში", ეს წარმოება უიმედოთ იღუპება და იშლება". „მსხვილი გლეხი [illegible] მეურნეობელი და წვრილი გლეხი ორივე ხედავს თავის წინ დაღუპვის ნიშნებს" *).

აგრეთვე კარლის მარქსის თხზულებიდან მოგვყავს ამონაწერები, რომელნიც ასეთივე სიცხადით [illegible] განვითარების სასოფლო მეურნეობის განვითარების ხასიათზე ზუსტ სურათს, რაც მტკიცე დამოკიდებულებაში იმ მოვლენებში, რომ კარლოს მარქსი არ ხედავდა სასოფლო მეურნეობის სპეციფიურ თვისებებს. მიუხედავად ამისა ამხ. კ. კომუნაძე არ კმაყოფილდება ჩვენი განმარტებით და რადგან კიდევ იარაღს არ ყრის, იძულებული ვართ კიდევ განვაგრძოთ ამოწერა მარქსის თხზულებიდან და ციტატებით შევკრიბოთ წერილი.

ჩვენ წინაშე ახლა გადაშლილია კარლ მარქსის „კაპიტალის" პირველი წიგნი, რომლის 13 თავში, სადაც იგი არკვევს მსხვილი წარმოებისა და მიწის მოქმედების ურთიერთობას, ამბობს, „თუ მანქანების გამოყენება მიწისმოქმედებაში უმეტესწილ შემთხვევაში თავისუფალია იმ ფიზიკური ზიანიდან. რომელსაც იგი აყენებს ქარხნის მუშებს, „ზედმეტ" ადამიანთა შექმნის აზრით, იგი აქ მოქმედებს უფრო ინტენსიურად და მას ხვდება უფრო მცირე წინააღმდეგობა, რომელსაც ქვევით ფართოდ შევეხებით". *)

შემდეგ კარლ მარქსი განაგრძობს „მიწის მოქმედების სფეროში მსხვილი წარმოება მოქმედობს მით უფრო (наи более) რევოლუციონურად სახით, რამდენადაც იგი ანგრევს ძველ საზოგადოების ნაშთს „გლეხს-მიწისმფლობელს" (Bauer) და სვლის მას დაქირავებული მუშით, ამ რიგად **მოთხოვნილება სოციალური გარდაქმნისა და სოციალური ანტაგონიზმი, რომელიც გამეფებულია ქალაქში ვრცელდება სოფლებზედაც".**) (ხაზი ჩვენია ს. ელი.)

დასასრულ კარ. მარქსი დასძენს „ამ რიგად კაპიტალისტური წარმოება ანვითარებს ტექნიკას და წარმოების საზოგადოებრივი პროცესის, კონცენტრაციას მაგრამ ამავე დროს ძარღვის ორივე სიმდიდრის წყაროს; მიწას და მუშას"! ***)

ამის შემდეგ იდუარდ დავიდს სრული უფლება ჰქონდა მარქსის შესახებ ეთქვა, რომ მარქსი არ ხედავს განსხვავებას სასოფლო მეურნეობის განვითარებასა და ქალაქის ინდუსტრიის განვითარებას შორისო. *)

ამას გარდა „კომუნისტურ მანიფესტში", ამ მარქსიზმის სახარებაში, ერთი სიტყვითაც არ არის აღნიშნული სპეციფიური თვისება სასოფლო მეურნეობის კანონებისა. ამას შემდეგ, როდესაც ჩვენ განვაცხადეთ, (არავისთვის ახალი რამ, რასაკვირველია გარდა ამხ. კ. კომუნაძისა), რომ კ. მარქსი არ ხედავდა განსხვავებას სასოფლო მეურნეობასა და საქალაქო ინდუსტრიის განვითარებას შორისო, მან (კ. კომუნაძემ) ბრალდება წამოგვიყენა. თქვენ ყალბად განმარტეთ მარქსის მოძღვრება, იგი „დაამახინჯეთ" და ასეთ საქციელს „არა პოლიტიკური სინდისიერების სუნი უდისო".

გავყვეთ, თუ რას გვიმზნება ეს ახალი კომენტატორი მარქსისა. იგი სწერს „ავტორის (ს.—ელის) მტკიცება, რომ სასოფლო სამეურნეო ინდუსტრიის განვითარება[illegible] ეისევე ტემპით და ხასიათით წარმოებდეს, როგორც ქალაქის ინდუსტრიის, არ შეეფერება სიმართლეს და მისგან ძალიან შორს არის დაცილებული. პირიქით მარქსიზმი ყოველთვის აღნიშნავდა მათი განვითარების საერთო მიმართულებასთან ერთად იმ განსხვავებასაც, რომელიც არსებობს ამ ორი სახის ინდუსტრიას შორის, განვითარების ტემპას და სისწრაფის მხრივ". (იხ. კომ. 98).

ვნახოთ თუ როგორია საფუძვლები მოყავს ამხ. კ. კომუნაძეს ამ დებულების გასამაგრებლად. იგი მოგვითხრობს, რომ კარლ მარქსი ჯერ კიდევ 1850 წ. ამბობდა, „გაკვრით" რომ თუ საფრანგეთში ხდება წვრილი მიწების ერთად თავის მოყრა, ინგლისში სულ წინააღმდეგ პროცესს აქვს ადგილი. ამხ. კ. კომუნაძე დასძენს „მართალია, ეს მხოლოდ შიშველი ფაქტების აღნიშვნა და მეტი არაფერი, მაგრამ მარქსს არ გამოუკვლევია დაწვრილებით და ღრმად აგრარული ურთიერთობა ისე, როგორც ქალაქის ინდუსტრიის განვითარება. და ეს არა იმიტომ, რომ ის არ აქცევდა ყურადღებას მას, ანდა არა ხედავდა არავითარ განსხვავებას სოფელსა და ქალაქის ინდუსტრიის შორის არამედ იმიტომ რომ, მას არ დასცალდა დაწვრილებით გაერჩია და მეცნიერულად დაემუშავებია აგრარული საკითხი", (უკანასკნელი ხაზი ჩვენია. ს —ელი).

ზემოთ ამხ. კ. კომუნაძე გვეუბნებოდა, რომ „მარქსიზმი ყოველთვის აღნიშნავდა მათი განვითარების საერთო მიმართულებასთან ერთად იმ განსხვავებასაც, რომელიც არსებობდა და არსებობს. ამ ორი სახის მეურნეობას შორის განვითარების ტემპსა და სისწრაფის შორისო". ეხლა ამხ. კომუნაძე გვეუბნება: მარქს „არ დასცალდაო", თითქოს იტყოდით. არგუმენტიც ასეთი უნდა.

ამას გარდა აღსანიშნავია შემდეგი. ამხ. კომუნაძემ მარქსის აზრი მოიყვანა გერმანეთის შესახებ, რომ იქ არ ხდება კონცენტრაციის პროცესი სასოფლო მეურნეობაშიო. ამ არგუმენტის უსუსურობა თითონ ამხ. კ. კომუნაძესაც კარგად ესმის, როდესაც სწერს; „ეს მხოლოდ შიშველი ფაქტებით აღიარება და მეტი არაფერიო". რადგან ეს ასეა, რასაკვირველია, როგორ სჯობს თქვენი „შიშველი ფაქტები" ჩვენს შემცსილ თეორიას, რომელიც მარქსის პირით გესაუბრებოდ? როგორ ხდება, რომ თქვენთვის „გაკვრით" ნათქვამი მარქსისა უფრო მისაღებია, ვიდრე მთელი მისი თეორია? როგორ ხდება, რომ თქვენი ბამბა უფრო ჩხრიალებს ჩვენს კაკალზედ? „როგორი სჯობი უდის" ასეთ მტკიცებას? შიშველი ფაქტების აღიარება, რომ თეორიტიულ დებულებად გამოდგებოდეს, მაშინ მარქსიზმი უნდა ჩაითვალოს იმ მოძღვრებად, რომელსაც კაპიტალისტური საზოგადოების დაყოფა წარმოდგენილი აქვს ორ კლასით, რადგან მარქსი გერმანიაში ხედავდა რვა კლასს 48 წ. რევოლუციის წინ?

შემდეგ ამხ. კ. კომუნაძე უკვე დარწმუნებულია იმაში, რომ „მარქს არ გამოუკვლევია დაწვრილებით და ღრმად

*) წერილი დაუბეჭდავად [illegible] იბეჭდება.

რედ

*) Ф. Енгельс „крестьянскій вопрос во франціи и Германии" გვ 4.

*) К. Маркс „Капитал" 1 წიგ. 365 გვ.

*) ibib.—გვ. 356.

***) ibiq 356 გვ.

*) [illegible] დავიდს თავის წიგნში „Соціализмъ и сельское хозяйство" გარჩეული აქვს მარქსის კონცეპცია.

წყალსადენის მოსაგვარებლად ქალაქმა გაიღო უკანასკნელ ხუთი თვის განმავლობაში 9.658 მილიონი მან., დანგრეულ სასაკლაოს აღსადგენად დაიხარჯა იმავე ხნის განმავლობაში 2 595 მილ მან.

სამკურნალო საქმეს პროლეტარულმა ქალაქმა მისცა იანვარში 544 მილ. მან., თებერვალში—937 მილ., მარტში 2,260 მილ., აპრილში—1,475 მილ., მაისში—2.062 მილ., განათლების საქმეს—იანვარში 243 მილ., თებერვალში—1.421 მილ., მარტში—1,794 მილ., აპრილში—1,535 მილ., მაისში—3.086 მილ. მან.

ტფილისის ელექტროფიკაციის ისტორიულ საქმეში ჩვენ ხელს გვიშლიან ქართველი და უცხო სპეკულიანტები. ბრძოლა მათ წინააღმდეგ.

მუშათა ტფილისი მეგობარია ყოველი კულტურული საქმისა და სააღმშენებლო მუშაობისა. უდიდესი არხი, რომელიც განზრახულია გამოიყვანონ მდ. იორიდან, მორწყავს ტფილისის ხრიოკ განაპირა ადგილებს და ქალაქს გაუშლის ბაღების ბოსტნების და ხორბლეულის უმშვენიერეს წალკოტს. ამ დიდ საქმეში ქალაქმა აღუთქვა უმაღლეს ეკონომიურ საბჭოს მხურვალე მატერიალური დახმარება.

როგორც კი გაიგო ტფილისის საბჭომ ოზურგეთის რკინის გზის გაყვანის ამბავი ესეც მუდამ საოცნებო საგანი გურიის მუშების და გლეხების, ქალაქმა დაუყოვნებლივ გადასდო მისთვის ორასი მილიონი მანეთი.

ყოველ ეროვნულ მოღვაწეს და გაჭირვებულს ქალაქი ეხმარება მატერიალურად. ბავშვებს აძლევს თავშესაფარს და საკვებს, არა ჩვეულებრივ წვლილს ხარჯავს საერთო სახალხო საქმეებზე.

საქართველოს მემარცხენე სოციალისტ-ფედერალისტთა პარტია ბოლშევიკებთან ერთად მუშაობს ქალაქში. პარტიამ მიზნათ დაისახა დაუღალავი და პატიოსანი შრომა! ამ დიდ სოციალისტურ და ეროვნულ მუშაობაში შავი მემარჯვენეები ჩვენ ხელს გვიშლიან. სირცხვილი და ზიზღი საქმის ამ მოღალატეებს!

ახალ საბჭოს წინაშე ჩვენ არ მივდივართ მარტო დაპირებით. ჩვენს სიტყვებთან უამრავი გაკეთებული დიდი საქმეებია. ვისაც საქმე უყვარს, მამული და სამშობლო ესახება ცხოვრების გაუმჯობესების გზით — მოვიდეს ჩვენთან და იმუშაოს. კმარა ჭორები და უაზრო ზღაპრები!

ნ. სულხანიშვილი

კომპოზიტორი ნ. სულხანიშვილი.

დღეს, ივნისის, 20-ს რუსთაველის თეატრში იმართება საღამო—განსვენებული კომპოზიტორ სულხანიშვილის ნაწარმოებებისა. სულხანიშვილს ფართო მშრომელი მასსა კარგად იცნობს როგორც მის გულის მესაიდუმლე—გენიალურ ნიჭს. მან პირველმა დაუშვირა რევოლუციონური მარში ტფილისის მუშებს, როდესაც ცნობილი მებრძოლი ამხ. მონტინი ბაქოდან ტფილისს გადმოასვენეს. ამ მარშით თვის დაღუპულ იმპერიალისტური რეჟიმის ხელისუფალთა მიერ დათხოვნილი იქმნა სამსახურიდან და დაუწყეს მას დევნა.

ნიკო სულხანიშვილის შემოქმედებისა საზოგადოებამ იხილა 1913 წელს 10 თებერვალს—განსვენებულ მსახიობ ვლ. ალექსი-მესხიშვილის იუბილეზე, როდესაც იგი ორი ნაწარმოებით გამოვიდა „მიქელ-ფურულით" და „სამშობლო ხევსურით". მთელმა პრესამ ერთხმად აღნიშნა მაშინვე, რომ სულხანიშვილმა ამ ნაწარმოებებით მთელი რევოლუცია მოახდინა ქართულ ხალხურ მუსიკაში და ბადალი მისი ჯერ არ გამოჩენილა.

პრესის ასეთ აზრს ამართლებს მართლაც სულხანიშვილი და მალე ქართულ მუსიკის რეპერტუარს უძღვნის ისეთ ძვირფას მარგალიტებს; როგორც „დაუნჯერი" „მაშ გამარჯვება" ილია ჭავჭავაძის საღამოსათვის საგანგებოდ დაწერილი. სულხანიშვილი, თითქოს დაჩრდილულს და ინტრიგების მეოხებით მივიწყებულს, საზოგადოება აღმერთებს უკვე და მისი კონცერტები დიდ ენტუზიაზმს იწვევს, ყველგან როგორც დედაქალაქში, ისე პროვინციებში, სადაც მას იწვევენ, როგორც სულ ახლად მოვლენილ რევოლუციონერს ქართულ მუსიკისას.

1918 წ. ეწყობა დედა ქალაქში სამხედრო კავშირის ინიციატორობით ჰიმნთა შეჯიბრება და სულხანიშვილიც სწერს თავის თხზულებებს. ამ შეჯიბრებაზე 15 ჰიმნიდან, რომელიც წარმოდგენილ იყო ყველა კომპოზიტორების მიერ იმარჯვებს მხოლოდ სულხანიშვილის 3 ჰიმნი, რომელიც საგანგებო ჟიურის მიერ ყველაზე უკეთეს ნაწარმოებად იქმნა ცნობილი, მაგრამ ამავე ინტრიგების წყალობით და ნათლიმამობით ასრულებენ საჯაროდ მასზე გაცილებით მდარე მუსიკალურ ნაწარმოებს „ჰიმნად" აღიარებულს და სულხანიშვილი მორალურად შეურაცხყოფილი სტოვებს ქალაქს და [illegible] სამსახურში გადის მასწავლებლად თელავში სადაც ერთ წელს სტოვებს.

ერთი წლის მერე ყოფილი ხელისუფლება მას კვლავ იწვევს ტფილისში სამსახურში, მაგრამ დაუდევრობით [illegible], ფულს არ აძლევენ და სასტუმროს პატრონი ნომრიდან ითხოვს და სადღაც შუშაბანდში ჩამოკიდებულ კუთხეში [illegible] თვეში იგი ცივდება და ფილტვების ანთებით ათავებს თავის ხან მოკლე სიცოცხლეს [illegible] სადღაც რკინის გზის საავადმყოფოს კუნჭულში...

სულხანიშვილი ვერაფერ ასწრებს მომთავრებას თავის გენიალურ შედევრს ოპერა „პატარა კახს", რომელიც დიდი ხანია ამუშავებული ჰქონდა და რომლიდანაც მხოლოდ ნაწყვეტები დარჩენილა, მაგრამ ამ ნაწყვეტებიდანაც ნათლად ჩანს სულხანიშვილის უტყუარი გენიის შემოქმედება.

დღეს ყველა ეს ძვირფასი მარგალიტები მისი გენიისა შესრულებული იქნება მის ნაწარმოებთა საღამოზე და საზოგადოება ერთხელ კიდევ დარწმუნდება თუ რა დიადი გენიალური ნიჭი ჰქონდა ამ კაცს და როგორი დაუდევრობით, ნამდვილ ქართული დაუდევრობით დაგვეკარგა ის განძი, რომელსაც ჯერ დიდხანს ვერ [illegible] ქართულ მუსიკის განვითარება-მსვლელობას. საღამოში მონაწილეობენ ჩვენი საუკეთესო მომღერლები ივ. სარაჯიშვილი და ალ. ინაშვილი, რომელნიც ზედმიწევნით გადმოგვცემენ სულხანიშვილის შემოქმედების გულის ნადუღს. მთელი შემოსავალი საღამოსი განზრახულია მის ქვრივ ობლების სასარგებლოდ, ასე, რომ იმედია მშრომელი მასსა და ფართო საზოგადოებრივი წრეები თავისი დასწრებით ჯერ ეს ერთი მიიღებენ ნამდვილ ესთეტიურ სიამოვნებას და მერე დაეხმარებიან სულხანიშვილის ქვრივ-ობლებს, რომელნიც აუტანელ გაჭირვებას განიცდიან.

სულხანიშვილის საღამოზე დასწრება—ეს მოვალეობაა ყოველი მოქალაქისა.

მოკეთე.

—

სულხანიშვილის ნაწარმოებთა საღამო.

დღეს 20 ივნისს რუსთაველის თეატრში დანიშნულია ფრიად საგულისხმიერო საღამო—გარდაცვალებულ კომპოზიტორ ნ. სულხანიშვილის თხზულებებისა. საღამო ორი განყოფილებისაგან შესდგება: პირველ განყოფილებაში ქალ ვაჟია გაძლიერებულ გუნდის ი. პ[illegible]შვილის ლოტბარობით შესრულებული იქნება სამგლოვიარო მოთქმა სულხანიშვილის პორტრეტის წინაშე—ნახატი ვალ სიდამონიძე-ერისთავისა სიტყვებს წარმოსთქვამენ სულხანიშვილზე კომპოზიტორი დ. არაყიშვილი, ვახ. კოტეტიშვილი და დ. პავლიაშვილი; ლექსებს: გალაკტიონ ტაბიძე, გ. ქუჩიშვილი და ი. მჭედლიშვილი. დასასრულ, გუნდი შეასრულებს „ქება ივერიის", რომელიც საგანგებო ჟიურის მიერ დაჯილდოვებულია პრემიით.

მეორე განყოფილებაში გუნდის მიერ შესრულებული იქნება: 1. „სამშობლო ხევსურისა" 2. „მაშ გამარჯვება". 3 ფუნდური—სოლო ოპერის მომღერალი ივ. სარაჯიშვილი. 4. მესტვირე—ოპერის მომღერალი ა. ინაშვილი. [illegible] მოდი—ფერხი, [illegible] მოგება განსვენებულისა 6. მო ფუნდური—სოლო, ოპერის მომღერალი ინაშვილი 7. დაიდევანეს—მწყემსისა არია ოპერა „პატარა კახიდან"—ივ. სარაჯიშვილი. დასასრულ „ლოცვა" რომელიც საგანგებო ჟიურით მთელი პირველ პრემიით [illegible] ქ. გოლოვანისა. იმედია საზოგადოება თვის დასწრებით, გარდა ესთეტიური სიამოვნებისა, დაეხმარება ქვრივ ობლებსაც, რომელთა სასარგებლოთაც ეწყობა ეს საღამო.

ესერების პროცესი.

მოსკოვი, ივნისის 18. 16 ივნისის საღამოს სხდომაზე [illegible] ჩვენებას ბრალდებული კონოპლიოვას ქალი, რომელიც შეეხო განსაკუთრებით სამხედრო მუშაობაზე. სამხედრო ძალების შეკრებაზე № დივიზიაში და ესერების პარტიის ორგანიზაციის მოქმედებაზე. ბრალდებული მოუთხრობს სასამართლოს იმ მოლაპარაკების შესახებ, რომელსაც იგი აწარმოებდა ერთ გენერალთან, რომელსაც დიდი თანამდებობა ეკავა ჩრდილოეთის ფრონტზე ყოფ წითელ არმიაში. კონოპლიოვას ქალი აცხადებს, რომ ამ მოლაპარაკებას იგი აწარმოებდა გოცის ცნობით და თანხმობით. კონოპლიოვას ქალის ჩვენებიდან ჩანს, რომ იმ დროს, როდესაც [illegible] № დივიზია, [illegible] გამო (გამოტოვებულია).. კონოპლიოვას ქალის შეკითხვაზე, ცნობს თუ არა გოცი, რომ მას მინდობილი ჰქონდა მოლაპარაკების წარმოება... (გამოტოვებულია) [illegible] შესახებ, გოცი უპასუხებს ყალბი პათოსით.

17 ივნისის დილის სხდომაზე ძლიერ შთაბეჭდილებას ახდენს ბრალდებულ სემიონოვის ჩვენება, რომელიც ამჟღავნებს საიდუმლო მუშაობას ესერების პარტიის ცენტრალური კომიტეტისას, დაწყებული დამფუძნებელი კრების გარეკვიდან, ვიდრე 1918 წლის მაისამდე. სემიონოვი ლაპარაკობს ცეკას [illegible] პოლიტიკის შესახებ, რომელიც [illegible] ჩვენებას [illegible] თუ კი იგი ეხებოდა [illegible] (გამოტოვებულია)..... იგი აღშფოთებული უპასუხებს; „მე ერთხელ და სამუდამოთ კატეგორიულად უნდა განვაცხადო, რომ მე უარს ვამბობ ასეთ კითხვებზე პასუხის გაცემაზე—და რომ მე უფლება მაქვს გავაკეთო ის, რასაც მე რამოდენიმე წლის განმავლობაში ვაკეთებდი, როდესაც ესერების პარტიის რიგებში ვიყავი. მე ეს უფლება მოვიხვეჭე იმით, რომ ტყვიის [illegible] და მას შემდეგ, რაც კომუნისტი გავხდი მე არა ერთხელ მიმიშვერია შუბლი ტყვიისათვის და თქვენ კი, მიუბრუნდა სემიონოვი ცეკისტებს, არა გაქვთ არავითარი უფლება შეეხოთ ჩემი მოქმედების სისწორისა ან უმართებულობის

აგრარული ურთი-ერთობა ისე, როგორც ქალაქის ინდუსტრიის განვითარება. და ეს იმიტომ კი არა, რომ არ ხედავდა არავითარ განსხვავებას სოფლისა და ქალაქის ინდუსტრიის შორის, არამედ იმიტომ, რომ მას არ დასცალდა დაწვრილებით გაერჩია და მეცნიერულად დაემუშავებინა აგრარული საკითხი".

უცნაური საბუთია: თუ არ დასცალდა, როგორ და გაარკვია და თუ არ გაარკვია და მეცნიერულად დამუშავებული, არ ქონია, რაღა მოსახვეწნია, მაგრამ მარქს უფრო ბევრი რამ „დასცალდა" ვიდრე ამხ. კომუნაძეს, რომელიც ელემენტარ ცნებების გარკვევაში ორივე ფეხებით კოჭლობს.

თუ მაინც და მაინც ხედავდა მარქსი იმას, რისი დანახვაც არ „დასცალდა" და თუ მარქსიზმი „ყოველთვის" აღნიშნავდა „განსხვავებას", „ორი სახის ინდუსტრიის განვითარების ტემპსა და ისწრაფეში" რისთვის ამხ. კომუნაძემ ერთი ადგილი ვერ გვიჩვენა კაპ. მარქსის თხზულებიდან? რისთვის ვერ მიგვითითა იმ ადგილზე, რომელიც ჩვენ „დავამახინჯეთ"? რისთვის არ ალაპარაკა მარქსი თავის სასარგებლოდ? ან და როგორ ალაპარაკა?

ხელახლად მოგახსენოთ, მინდა დაუჯერო ამხ. კ. კომუნაძის რწმუნებას, რომ მარქსი ხედავდა განსხვავებას ორი სახის ინდუსტრიის განვითარების ტემპში, მაგრამ ჩემს წინაშე გადაშლილია მარქსის „კაპიტალის" ყველა ტომები და ვერ ვიპოვე ვერც ერთი გვერდი, ვერც ერთი სტრიქონი, ვერც ერთი ფრაზა, რომ ამხ. კ. კომუნაძის მანერაზედ მეტყველობდეს. ვფიქრობ, რომ მარქსის ნაშრომი უფრო დასაჯერებელია მარქსის შესახებ, ვიდრე კომუნაძის აზრი მასზე.

შეიძლება ამხ. კ. კომუნაძემ გვიპასუხოს, რომ „არ დასცალდა" მარქსსაო თორემ იტყოდაო, მაგრამ რა ვქნათ: რაც „არ დასცალდა" ამაზედ ხომ არ შეიძლება ვიკამათოთ?

შემდეგ ამხ. კ. კომუნაძე იშველიებს ფ. ენგელსსაც, რომელიც თურმე „არ შეხებია ამ საკითხს ფართოდ და ვრცლად, მაგრამ იმ პატარა ბროშურიდანაც კი, რომელშიაც იგი არკვევს გლეხების ეკონომიურ მდგომარეობას, საფრანგეთში და გერმანიაში შეიძლება ენგელსის აზრის გაგება „მათ (ე. ი.) ქალაქის ხელოსნებმა წვრილი წარმოების მესაკუთრეებმა უფრო მწვავედ განიცადეს დაქცევა, გაპარტახება, ვიდრე გლეხებმაო" და აქედან ამხ. კ. კომუნაძეს უკვე გამოყავს ზოგადი „მეცნიერული" კანონი „მაშასადამე—ღვთისნებაა ამხ. კ. კომუნაძე—ერთნაირად, ერთი ტემპით არ ხდება წვრილი წარმოების დაცემა როგორც სოფელში, ისე ქალაქშიო". (იხ. კომუნისტის № 98).

მართალი მოგახსენოთ ძალიან ვიცით, როგორი პასუხი გავცეთ ასეთ „მეცნიერულ" დებულებებს.

აქაც ამხ. კ. კომუნაძემ. იგივე „მიშველი ფაქტები" მოგვაჩინა გერმანეთის ცხოვრებიდან, რომელიც მას ამოუკითხავს „პატარა ბროშურიდან" და გვეუბნება ენგელსის აზრით წვრილი წარმოების დაცემა, როგორც სოფელში ისე ქალაქში, ერთნაირად არ ხდებაო.

ჩვენი იძულებული ვხდებით განვუმარტოთ ამხ. კ. კომუნაძეს, თუ როგორი ურთიერთობა არსებობს კონკრეტ ფაქტთა და ზოგად დებულებათა, მეცნიერულ კანონთა შორის, კონკრეტი ფაქტი მასალა ზოგად დებულებათა მომუშავებისა, ზოგადი დებულება ზედნაშენია კონკრეტი ფაქტების. იგი გამოხატულებაა მოვლენათა შორის მიზეზობრივისა და ფუნქციონალი ურთიერთობის. ამავე დროს მეცნიერულ კანონს ახასიათებს გამონაკლისებიც. ასე, რომ რომელიმე ფაქტს რომ ჩასჭიდოთ ხელი ამით საქმე არ არის დამთავრებული. საჭიროა ფაქტთა კავშირის მონახვა და ამ შემთხვევაში ეკონომიური განვითარების კანონების გამოცნობა. იგივე „მიშველი ფაქტები" კი, რომელსაც იძლევა ამხ. კ. კომუნაძე შეიძლება გამოდგეს სადმე, მაგრამ არ ვფიქრობს, რომ ოდნავად განვითარებულ წრეში შეიძლებოდეს მისი გასაღება. ამ რიგად ენგელსის აზრის შესახებ მან ვერაფერი ვერ სთქვა არსებითად და არ შეეძლო ეთქვა.

მაგრამ მოუსმინოთ თვით ფრ. ენგელს. მართალია იგი აღნიშნავს სხვადასხვა გვარობას მიწისმფლობელობის სხვა და სხვა ქვეყნებში, მაგრამ იგი მაინც მიდის შემდეგ დასკვნამდე—„ჩვენი პარტია—გვეუბნება ფრ. ენგელსი—ვალდებულია, რომ სულ უფრო და უფრო ახსნას გლეხობას, რომ მათი მდგომარეობა სრულებით უიმედოა, სანამ ბატონობს კაპიტალიზმი და გადარჩენა მათი წვრილი საკუთრების, როგორც ასეთის, სრულიად შეუძლებელია. მან (ე. ი. პარტიამ) უნდა ჩააგონოს მათ (გლეხობას) სრული რწმენა, რომ კაპიტალისტური წარმოება გასრესს მათ დახავსებულ წვრილ მეურნეობას ისეთი სიადვილით, როგორც ორთქლმავალი გასრესდა მათ ურემს რკინის გზის ლიანდაგზე. *)

აი რას გვეუბნება ფრ. ენგელსი თავის დასკვნებში. ამხ. კომუნაძემ კი ენგელსის დასკვნების მაგივრათ მისი წინამძღვრები მოგვაჩეჩა ხელში და ამით ყირამალა გადაატრიალა მთელი თეორია.

შემდეგ ამხ. კ. კომუნაძე არც კარლ კაუცკის სტოვებს უყურადღებოდ და მოჰყავს შემდეგი ციტატა: „წვრილი წარმოების გაქრობა სასოფლო მეურნეობაში, სრულებით არ განსხვავდება ხის წრაფეთ, რომ მსხვილი სასოფლო სამეურნეო წარმოებანი მხოლოდ ნელ ნელ იპყრობენ თავისთავ მდგომარეობას ზოგან კი იძულებული არიან უკან დაიხიონ". (იხ. „კომუნისტის" № 98).

საქმე ის არის ამხ. კომუნაძე, რომ „უკან დახევა" თვით კარლ კაუცკიმ მოახდინა, ორტოდოქსალი მარქსიზმის კონცეპციიდან და მან აღიარა ის, რასაც თქვენ ვერა ხედავთ ან არ გინდათ დაინახოთ. კარლ კაუცკის ბედი იმდენად დიდ მნიშვნელოვანია ამ საკითხში რომ მისი ცოდნა სავალდებულო უნდა იყოს, იმისათვის, ვინც [illegible] სწერს აგრარული ურთიერთობის შესახებ.

მაგრამ მოუსმინოთ იმავე კაუცკის. „სრული გაქრობა წვრილი წარმოებისა წარმოადგენს არა პირველს, არამედ უკანასკნელ აქტს იმ დრამისა, რომელსაც იწოდება წვრილი წარმოების დაღუპვა. პირველი გვაძლევს კაპიტალისტური წარმოების კონკურენციის სახიერება იმაში, რომ ხელოსანი (ყველა რაც მიეკუთვნება მას სამართლიანია გლეხის მიმართაც) თანდათან ფლანგავენ მას რაც შექმნილია მათი და მათი მამების შრომით" *). (ხაზი ჩვენია ს.-ვ—ელი)

როგორც ვხედავთ კარლ კაუცკი არ ხედავდა განსხვავებას ქალაქის ხელოსნის და სოფლის წვრილი მეურნეს გაქრობის პროცესში. შემდეგ მან საქვეყნოთ აღიარა მარქსისტების შეცდომა. ამხ. კომუნაძეს კი დაუჭერია ხელში ერთი ფრაზა კაუცკის „სინანულისა" და ფიქრობს, რომ ხმაურობით ქვეყანა გააყრუოს. მაგრამ ხომ ყველამ ვიცით, თუ რის შედეგია დიდი ხმაურობა.

მაშასადამე ჩვენ სრული უფლება გვაქვს ისევ გავიმეოროთ ჩვენი დებულება, რომ მარქსიზმი არ ხედავდა სასოფლო მეურნეობის სპეციფიურობას. ამის შესახებ გარდა „გაკვრით" ნათქვამ ორიოდე „მიშველი ფაქტისა" ვერ დაასახელებს ვერც ამხ. კ. კომუნაძე და ვერც ერთი მარქსისტი, როგორი სტაჟითაც არ უნდა იქნეს იგი.

მართლადაც [illegible] კაპიტალის კონცენტრაციის სოფლად და ქალაქად, ეს ცენტრალი ფიგურაა მარქსისტული მოძღვრების. ვინც უარყოფს ამას, თუ გინდ თავის განვითარების ტემპშიაც კი, მას ხელში შერჩება არა მთლიანი თეორია, არამედ ნაფლეთები ამ თეორიისა, რომელიც უფრო გაართულებს მოვლენათა გაგების ხლართს. ჩვენ ჩვენ წერილებში აღვნიშნავდით, რომ სასოფლო მეურნეობაში ხდება არა კონცენტრაცია კაპიტალისა, არამედ დიფერენციაცია. ამ პროცესის ფაქტორებია შემდეგი—1. სასოფლო-მეურნეობა უშუალოდ განიცდის ბუნებრივ ძალთა ზეგავლენას და ამდენათვე შრომის გამოყენება მთელი წლის განმავლობაში შეუძლებელია. 2. სამიწათმოქმედო შრომას ახასიათებს სპეციალური კანონი შრომის ნაყოფიერების დაცემის. 3. სასოფლო მეურნეობაში დაქირავებული შრომის ინტენსიფიკაცია არ იძლევა სასურველ შედეგებს რადგან სწორი კონტროლი შრომის, მოუხერხებელია სასოფლო მეურნეობაში. 4. მანქანა ვერ ახდენს დიდ რევოლუციას სასოფლო-მეურნეობაში, რადგან შეუძლებელი ხდება მისი ფართოდ გამოყენება. 5. შრომის სპეციალიზაცია, რომელიც იწვევს შრომის ნაყოფიერებას, სასოფლო მეურნეობაში ფართოდ არ შეიძლება გამოყენებულ იქმნეს.

ყოველივე ეს ხელს უშლის კაპიტალის კონცენტრაციას სასოფლო-მეურნეობაში. კონკრეტად ამის ილუსტრაციისათვის შეიძლებოდა ვრცელი სტატისტიკის მოყვანა, რომელიც ფრიად საინტერესოა სპეციალი გამოკვლევისათვის, მაგრამ ამავე დროის სტატისტიკა იმდენად ცნობილია, რომ საჭიროდ არ მივაჩნია მისი მოთავსება.

ჩვენ წინასწარ ვიცით, რომ როგორი მტკიცე და ურყევიც არ უნდა იქნეს ჩვენი არგუმენტაცია ამხ. კ. კომუნაძე მაინც შემოგვიკურთხებს ეს „უსინდისობაა" ეს „აბსურდიაო". რას იზამ, ასეთი ატმოსფერის შექმნა არ არის სასურველი მდგომარეობა დისკუსიისათვის და ისევ საჭიროა მიუდგომელ მკითხველს მივანდოთ მსჯავრის გამოტანა. მიუხედავად ამის აღნიშნულ უნდა იქნეს რომ ყოველივე იმ მიუტევებელ ცოდვებთან ერთად, რომელსაც ესოდენი რიხით სჩადის ამხ. კომუნაძე, კიდევ ლაზათიანად იძენძლება და „სინდისიერობაზე" ლაპარაკობს. ჩვენ შევეცდებით შემდეგ წერილებში გავაშიშვლოთ ამხ. კ. კომუნაძე თავისი „მიშველი ფაქტებით" და გამოვარკვიოთ, თუ როგორი „სინდისიერობის" უნარი შესწევს მას. ჩვენ არ გვინდა ლანძღვით დავჩრდილოთ საკითხის სიმძიმე, როგორც ამას სჩადის ამხ. კ. კომუნაძე, მაგრამ ერთხელ და სამუდამოდ უნდა ვუმტკიცოთ მას, რომ ის ისე ღრმად ეფლობა, რომ ამოსვლა გაუჭირდება.

(შემდეგი იქნება)

ს —ელი.

*) Фр. Енгельс и Крестоянский Вопрос Во Кранций и германий 27 გვ.

*) К. Каутский Эрфуртская программа". 27 გვ.

განწირულვაში. თქვენ თითო ხანია რაც დაკარგეთ ეს უფლება.

სხდომის დასრულების წინ თავმჯდომარემ მიმართა საზოგადოებას და ბრალდებულებს თხოვნით იყვნენ მშვიდათ და ნუ ცხარობენ, რადგანაც იმ პროცესს, რომელიც ეხლა სწარმოებს, აქვს დიდი ისტორიული მნიშვნელობა. სხდომა იხურება ორშაბათამდის.

სასამართლოს თავმჯდომარემ მიუთითა პრესის წარმომადგენლებს იმის შესახებ, რომ აუცილებელია უფრო სერიოზულად მოეპყრან პროცესსაც და ბრალდებულებს.

ახალი ამბები

— **საზოგადოების კრება.** კვირას, დილის 11 საათზე გაიხსნა წ. კ. გ. საზ. რწმუნებულთა და მუდმივ წევრთა საზოგადო კრება. თავმჯდომარეთ არჩეულ იქმნა დ. კარიჭაშვილი. კრებამ ფეხზე წამოდგომით პატივი სცა განსვენებულ იაკ. გოგებაშვილის, დ. ყიფიანის, ი. ქავქავაძის, ნ. ცხვედაძის და სხ., საზოგადოების დამაარსებელთა ხსოვნას. კრებას მოხსენდა საზოგადოების 43 წლის მოქმედების ანგარიში (დაარსების დღიდან). რაც დიდის ყურადღებით იქმნა მოსმენილი. შემდეგ კრებამ მოისმინა გამგეობის მოხსენება 1921 წ. მოქმედების შესახებ, სარევიზიო კომისიის შენიშვნები და გამგეობის პასუხი. დიდი კამათის შემდეგ კრებამ ერთხმად დაამტკიცა ანგარიში. კრების გაგრძელება დანარჩენი კითხვების განსახილველად დანიშნულია ოთხშაბათს, 21 ივნისს, საღამოს 7 საათზე (წ. კ. გ. საზ. ბინაზე, სასახლის ქ. № 5).

— **მეორე ყრილობა** სამაზრო აღმასკომების თავმჯდომარეთა და მათ მოადგილეთა განზრახულია მოიწვიონ ქ. ტფილისში ივლისის შუა რიცხვებში, რისთვისაც შინაგან საქმეთა სახალხო კომისარიატი უკვე შეუდგა სათანადო მზადებას.

— **ხანძარი.** ივნისის 16 გოგოლევის ქუჩაზედ მე-63 სახლის ეზოში რაღაც მიზეზით დღე ცეცხლი გაუჩნდა თივას, რომელიც ეკუთვნოდა მეღვინეთა ამხანაგობას „კახეთიას“. თივიდან ცეცხლი გადავიდა ღვინის საწყობზედ და სახლზედ. ცეცხლი ჩააქრო ცეცხლის მქრობელთა მეოთხე რაზმმა. დაიწვა 100 ფ. თივა და კრამიტის სახურავი. დანარჩენი ქონება გადარჩა.

— **ქვავი დამშეულებს.** საქ. დამშეულთა დამხმარე მთავარმა კომიტეტმა დამატებით გაანაწილა კიდევ 56,500 ფუთი ქვავი, რომელიც მიიღო ჩრდილო ამერიკიდან. რაჭის მაზრას გაეგზავნა—9000 ფუთი, შორაპნისას—9000 ფ. გორის—6000 ფ., ოზურგეთის—6000 ფ., ქუთაისის—7000 ფუთი, ტფილისის—4000 ფ., ახალციხის—1000 ფ., სენაკის—4000 ფ., დუშეთის—2000 ფ., ახალქალაქის—1000 ფ., ლეჩხუმის—3000 ფ., თიანეთის—2000 ფ. სამხრეთ ოსეთს—2500 ფ.

— **ებრაელ დავრდომილთა სახლი.** ინვალიდთა ყოფილ სახლში (პლეხანოვის პროსპ. და ბელგიის ქუჩის კუთხე) ებრაელთა თემი აწყობს დავრდომილთა თავშესაფარს ათი კაცისათვის. ჯანმრთელობის სახ. კომისარიატი აძლევს ორ-ორ წყვილ საცვლებს თითოზე და უფასო საექიმო დახმარებას აფთიაქის მოწყობით.

— **თესვის კამპანიის მოღვაწეთა ყრილობა** მოწვეულია ივლისის პირველისათვის, რომ გაეცნონ დათავებულ კამპანიას და მის შედეგებს.

— **ინვალიდთა სახლები** გაუქმებული სოციალურ უზრუნველყოფის კომისარიატისაგან ჩაიბარა ჯანმრთელობის სახალხო კომისარიატმა. სახლების გამგედ დაინიშნა ი. ლ. ურუშაძე. მოეწყო მუდმივი საექიმო დახმარება, რისთვისაც მოწვეულია ექიმი ბროძელი. ივნისის 15-დან ინვალიდებს გაუდიდდა პურის ულუფა ნახევარ გირვანქიდან ერთ გირვანქამდე დღეში. ჯანმრთელობის კომისარიატი აძლევს აგრეთვე საცვლებს და ლოგინს და მოლაპარაკებას აწარმოებს მომარაგების საბჭოსთან ინვალიდთა შრომის გამოსაყენებლად მსუბუქ სამუშაოზე, მაგალითად კოლოფების, კონვერტების და სხვ. გასაკეთებლად. შემოსავალი აქედან მოხმარდება ინვალიდთა კვების გაუმჯობესებას. საშუალებათა ეკონომიის ინვალიდთა უკეთ გასანაწილებლად ყველა 200 ინვალიდს თავს უყრიან ორ პუნქტში. მამაკაცებს—ზუბალაშვილის სახელობის ღატაკთა ყოფილ სახლში და ქალებს კი—ორთაჭალის ინვალიდთა სახლში (ყოფილ სატუსაღოს მოსამსახურეთა კორპუსში). ინვალიდთა სახლი პლეხანოვის პრ. და ბელგიის ქუჩის კუთხეში უკვე გაუქმებულია.

მოწერილი ამბები

შიმშილობა რაჭაში

შიმშილმა საშინელი სახე მიიღო რაჭაში. მუდამ ღინჯი და დარბაისელი რაჭველიც ხმამაღლა ლაპარაკობს. იგი მზად არის ყოველი უწესობა ჩაიდინოს ოღონდ ცოლშვილი ერთჯერ მაინც გამოძღოს. ხშირად არის შემთხვევა ორი გირვანქა სიმინდის ფქვილისთვის ქუთაისში მიდის ზურგზედ გუდა მოკიდებული რაჭველი. ჯერ რაჭველს ასეთი სიმწარე არ უგემნია: დამშეულები ჩალის ფასათ ჰყიდიან ხარს, ძროხას და ოჯახის ყველა ავეჯს. მიწის გაყიდვა ხომ რაჭველი კაცისათვის სიკვდილს წარმოადგენს, მაგრამ საშინელმა შიმშილმა ისე გაამწარა, რომ ფუთ სიმინდზე ქცევა მიწას ჰყიდის. გაჭირვებამ ვერაფერი უშველა კომუნისტების დეკრეტს, მიწის გაყიდვის შესახებ. აქა ირუბლება ქართული ანდაზა: გაჭირვება მიჩვევს და გაქცევას გიჩვენებო.

18—19 და 20 მაისის ღამე წესში შეიკრიბა ორას სამას სულამდე დამშეული ქალი და კაცი, აღმასკომის თავმჯდომარეს მოსთხოვეს დაერიგებინა მათთვის სესხად ონში წასაღები მთავრობის სიმინდი. აღმასკომის თავმჯდომარემ ეს ვერ გაბედა, ხალხი კი იმუქრებოდა, თუ ეს ნებით არ იქნებოდა ძალით გავინაწილებთო. ეს ამბავი აცნობეს ტელეფონით ქ. ონში რაჭის სამაზრო აღმასკომის თავმჯდომარეს. ხალხი დამშვიდდა, ვიდრე ონიდან პასუხს მიიღებდენ. ამ დროს მოვიდა კაცი და მოიტანა ამბავი ისმაილ გოგოძერიშვილი კვდება შიმშილითო. ხალხი მაშინვე იქით გაექანა, იგი გულშემოსერილი დაგდებული ნახეს, ოთხი დღის უჭმელს გული შესწუხებოდა, მოაბრუნეს მჟავის ნატეხით. ერთმა მოხუცმა გიგო ბადაძემ ტირილით წამოიძახა თქვენ უფლის თოფში, მიიღეცით ერთი ბეთმანი სიმინდი ერთი კვირის განმავლობაში ეკაცისა ყვავილებს ვხარშავ და ვაჭმევ ბავშვებსო. ამ დროს კიდევ გაჩნდა კაცი და დაიძახა უშველით ეგერ გულშეწუხებული კაცი გდია მე ერით ის იყო მოასულიერეს მჟავის ნატეხით. ხშირად ორი კვირის განმავლობაში მოხარშული ბალახით იკვებებიან.

ამ მცირე ფაქტებიდანაც მკითხველი ნათლად წარმოიდგენს, თუ როგორს მდგომარეობაში არის რაჭის მაზრა საერთოდ და განსაკუთრებით მისი დამშეული რაიონები. რაჭას შველა უნდა. ხალხი უძლურია თავისი ძალღონით გამოვიდეს გაჭირვებულ მდგომარეობიდან. ასეთს პირობებში მთავრობა მოვალე არის დიდი ყურადღება მიაქციოს რაჭის მაზრას და შესაფერისი დახმარებით გამოეხმაუროს ხალხის მოთხოვნილებას. რაჭველი მშრომელი ღინჯი და მუყაითია, ის პირნათლად ასრულებს მასზე დაკისრებულ მოვალეობას და უპრომლად არ ტოვებს თავის ვალს. მაგრამ მოსავლობამ რაჭა … უძლურებაში ჩააგდო და ხალხი ჩვეულებრივ მდგომარეობიდან გამოიყვანა შიმშილობის გამო მას აღარ შეუძლია … თავის საქმის ხელი და მომავალი წლის სარჩოსაზრდოებელი დაიმუშაოს. ამ შემთხვევაში მთავრობის დახმარება აუცილებელ საჭიროებას წარმოადგენს. რაჭა დღეს-დღეობით ძალზე განსაკუთრებულ მდგომარეობაშია და მას განსაკუთრებული ყურადღება და დახმარება ესაჭიროება. *)

*) ეს წერილი დაგვიანებით იბეჭდება.

რედ.

წერილი სამეგრელოდან.

სენაკის მაზრა ჩვენი ქვეყანა უმთავრესად მეურნეობის ქვეყანაა. ჩვენი ეკონომიურად აღორძინების საქმე სასოფლო მეურნეობის წარმატებაზეა დამყარებული. საშინელ სიძვირის, ფულის კურსის განუმტკიცებლობის ერთი მიზეზთაგანიც ისიც არის, რომ საქართველოში პურისა და სიმინდის მოსავალი ამ უკანასკნელ 6—7 წლის განმავლობაში, განსაკუთრებით—გასულ წელს საშუალოც არ ყოფილა. ბაზარზე ფქვილი ნაკლებად არის, მიწოდება მეტად უმნიშვნელოა, მოთხოვნილება კი—დიდი. ამიტომ შემთხვევითი მოვლენა არ არის, თუ სიმინდის ფქვილი 400 ათასი ფასობს.

ზედმეტია იმაზე ლაპარაკი, თუ რა სერიოზული როლი თამაში შეუძლია ჩვენი ეკონომიური ცხოვრების მოწესრიგების საქმეში თვით გინდ ერთი წლის კარგ მოსავალს.

სამეგრელო მუდამ ცნობილი იყო უხვი მოსავლით ომამდე, როდესაც მუშახელი თავს დასტრიალებდა თავის წვრილ მეურნეობას და არ იყო შემაფერხებელი ხასიათის ობიექტიური მიზეზები, სამეგრელოდან მილიონობით იზიდებოდა სიმინდი საზღვარ-გარეთ. ომმა შეაფერხა მდგომარეობის ნორმალი განვითარება. რადგაც განგებით ბუნებამაც იბრუნა პირი და სიმინდის სამეფო სამეგრელოშიც სიმშილის ცელი დატრიალდა.

ომსა და რევოლიუციის განმავლობაში სულ იზრდებოდა დაუთესელ ადგილების რიცხვი. სამუშაო მიწის რაოდენობას მხოლოდ 40—50 პროც. თუ მუშაკდებოდა. … რამოდენიმე მანძილს და … ნდორ-ჭალების მეტი არ შეგვხვდებოდათ რა. სამეურნეო ქვეყანაში მეურნეობას ძლიერ ნაკლები ყურადღება ჰქონდა მიქცეული. სწორედ ამაში იყო ჩვენი ტრაგედია. მდგომარეობა არსებითად არ შეცვლილა არც მენშევიკების დროს.

დღეს კი ჩვენ მეტად სასიამოვნო სურათის წინაშე ვსდგევართ: გლეხკაცობა დაეწაფა მუშაობას. მიწის არც ერთი ადგილი, პატარა ბეწოც კი, რომელიც სინოყიერისაგან არ იყო სავსებით გამოფიტული, არ დარჩენილა გლეხის მადლიან ხელის და გუთნის შეხების გარეშე. წარმოიდგინეთ, მიწა, რომელიც არ დახნულა ნიკოლოზის დროსაც, დღეს მისი ზედაპირი ზღვის ტალღებით ამობიბრუებულა. ყველგან გაისმის გლეხ-კაცის მხიარული ლილინი… თესვის კამპანია სასურველად ტარდება სამეგრელოში. ამის მთავარი მიზეზი ახალი აგრარული რეფორმაა. მიწა მხოლოდ მიწის მუშებს გადაეცა. მიწის მუშაც არ ზოგავს თავის შრომას მიწის დამუშავებაში დასახარჯავად.

საერთოდ, მშრომელი გლეხ-კაცობა კმაყოფილია აგრარული პოლიტიკით. მეშჩანური, ბურჟუაზიული „ხომერიკიზაციის“ შემდეგ ძლიერ ძნელი იყო მიწის საკითხის სოციალიზაციის საზრით გადაწყვეტა, მით უმეტეს—კანონის ცხოვრებაში გატარება. მაგრამ რამდენად უკმაყოფილო ყოფილა ხალხი ხომერიკის მიწის დეკრეტით სჩანს იქიდან, რომ ყოველი ნამდვილი მიწის მუშა დიდის აღფრთოვანებით ეკიდება ახალი რეფორმის განხორციელების საქმეს.

ამ ჟამად სიმშილს განიცდის სამეგრელოს აღმოსავლეთი ნაწილი. ნოღთლევის რაიონი, ნაწილობრივად აბაშის რაიონი და ზოგი ერთი სოფელი მოითხოვს აუცილებელ დახმარებას. სენაკის სამაზრო აღმასკომი ურიგებს დამშეულებს სათესს და საკვებ მასალას, რომელიც იმყოფება მის განკარგულებაში მაგრამ ჯერ კიდევ შორსა ვართ ნამდვილი დახმარებისაგან. საჭიროა მეტი ყურადღება.

სამეგრელოს სოფლებში ხშირად დაიარებიან გლეხები გურია-იმერეთიდან. ისინი მოდიან ზურგზე 2—3 ფუთი ღვინო აკიდებული. ღვინოს ცვლიან სიმინდზე და ისევ მიეჩქარებიან დამშეულ ცოლ-შვილისაკენ. აღსანიშნავია ის ძუნწი დამოკიდებულება, რომელსაც მეგრელები იჩენენ დამშეულ მოძმე გლეხებთან.

სამეგრელოს ბაზრებზე მასსა კიდევ ვერ განთავისუფლებულა … დამშეული სამღვდელოება ძალდებულად ქადაგებს საწყალი გლეხის ნამაგარს. მათი ბაკანი კლანჭები კვლავ ჩარჭობილა დამშეულ გლეხის მინავლულ ყელში. მუშას თავისთვის არა აქვს სიმინდი, მაგრამ „წმინდა მამასთვის“ უნდა გაიჩინოს. საარწმუნოებრივო ცერემონიები არ არის სავსებით მოსპობილი. ნათლობა, ჯვრის-წერა, ზიარება, დამარხვა მღვდლების მიერ მხოლოდ სიმინდით სრულდება.

მენშევიკები და სხვა და სხვა ჯურის და რანგის დემაგოგები ძლიერ დასინოვნენ. ხალხში ათასგვარ ჭორებს ავრცელებენ. განსაზღვრული იყო მათი ჭორიკანობა განსაკუთრებით გენუას კონფერენციის ხანებში. აი ხვალ მოდის ჟორდანია, აი დღეს გადის რუსეთის ჯარი თავისი მთავრობიანათ. ევროპა, განათლებული ევროპა მოითხოვს ბოლშევიკების მოსპობას და მრავალი სხვა მსგავსი მაგალითები იფანტებოდა ხალხში. დრო გავიდა და არავითარი სასწაული არ მომხდარა. სოფელმა გაუგო პროვოკატორებს საიდუმლოება. ამით აიხსნება ის გარემოება, რომ მშრომელთა კლასის მოღალატეებს გამოეცალათ ხალხში ნდობის მოხვეჭის ნიადაგი. თუ ვინ ტყუილს იტყვის, აი შე მენშევიკო, ეუბნებიან მას ასე რომ სიცრუე და მენშევიკობა, ფარისევლობა და სოც.-დემოკრატობა, სრულიად სამართლიანად, სინონიმები გამხდარა სამეგრელოს მშრომელ მასსის თვალში..

გ. მ—ია.

მოსავლის მდგომარეობა მაზრებში.

(ცენტრალურ სტატისტიკურ სამმართველოს ცნობებიდან).

თელავის მაზრა

მოსავალს მაისის 20 თვის შემდეგი პირი უჩანდა (ხუთ ბალიანი სისტემის მიხედვით):

შემოდგომის პურს	—	საუკეთესო (5)
გაზაფხულის პურს	—	„ „
შემოდგომის ქერს	—	„ „
გაზაფხულის ქერს	—	„ „
სიმინდს	—	„ „
ღეტვს	—	„ „
უჯრძენს	—	„ „

10 მაისისთვის მოვიდა სეტყვა, რომელმაც საგრძნობლად დააზარალა სოფლები: წინანდალი, თელიანი და კისისხევი; დასეტყვილი სივრცე: 50 დესეტინა ვენახი და 130 დეს. ნათესი (პური და ქერი). ამ სოფლებში მოსავალი დაახლოვებით სანახევროდ შემცირდება. სოფლების შაქრიანისა და კონდოლის გარშემო აღმოჩნდა დიდი რიცხვი განსაკუთრებული სახის ჭრიჭინების, რომლებმაც დააზარალეს ოთხას დესეტინამდე ნათესი.

ლეჩხუმის მაზრა

სიმინდს . .	საუკეთესო (5)
გაზაფხულის პურს	საშუალოზე კარგი (4)
შემოდგომის პურს	საუკეთესო (5)
შემოდგომის ქერს	საშუალოზე კარგი (4)
გაზაფხულის ქერს	„ „ „

ამინდი ნათესებისთვის მეტად ხელშემწყობია.

რკინის გზის „მშრომელთა კომუნა“

თუ რა შეუძლია საერთოდ მუშათა სოლიდარულ შრომას და მოქმედებას, ამის დამამტკიცებელი არის შემდეგი გარემოება. ყველას მოეხსენება თუ რა სამარცხვინო ქურდობა ხდებოდა რკინის გზაზედ წინად; ეხლა, როდესაც ყოველნაირ ბარგის და საქონლის დატვირთვის—გადმოტვირთვის და მათ პასუხისმგებლობა გადმოვიდა 27 თებერვლიდან ეგრეთ წოდებულ არტელ „მშრომელთა კომუნა“-ზე, რომელშიაც შედის საერთო თანხმობით და ურთი-ერთი შორის პასუხის მგებლობით ათასამდე წევრი მუშა, ამ სამარცხვინო საქმეს ბოლო მოეღო.

რკინის გზაზედ ბარგის და საქონლის გაგზავნა სწორეთ სრულ ჯოჯოხეთს წარმოადგენდა, რაც გამოწვეული იყო როგორც უსინდისო მოხელეების, აგრეთვე ისეთ კერძო მუშების და კომისიონერების წყალობით, რომლებიც გამგზავნს და მიმღებს ტყავს აძრობდნენ, აშკარათ სძარცვავდნენ, გარდა ამისა გაგზავნილ ბარგს თუ მთლიანათ არა, ნაწილს მაინც მოაკლებდნენ. საქონლის გაგზავნა ვერ ახწევდა თავის მიზანს. პატრონებს უხდებოდათ სადაო საქმე გზის მმართველობასთან და დიდი … რომ ერთი წლის ჩივილის შემდეგ ნახევარი ან … მაინც მიეღო. ეხლა კი, როდესაც ეს ოპერაცია გადმოვიდა ერთ მთლიან მშრომელ მუშათა კომუნისტურ არტელზე, ისეთს თავხედობას, და ბოროტმოქმედებას ადგილი არ აქვს. მშრომელთა მთლიანი მუშათა არტელი სასტიკად ადევნებს თვალ ყურს, რომ არც გამგზავნს და არც მიმღებს თავიანთ გაგზავნილ ბარგის ან საქონლის ერთი ნემსის ღირებულება არ დაეკარგოთ; ათასი მუშა ერთის სულით, ერთის მიზნით, ურთი ერთ შორის პასუხის მგებლობით არის გამსჭვალული. არტელს მიზნად აქვს დასახული, რომ ყველა გამგზავნი და მიმღები უზრუნველყოფილნი იყვნენ თავისი გაგზავნილი საქონელით, ამასთანავე არტელი ცდილობს არ დაახრჩოს არც ერთი გამგზავნს ან მიმღებს, ან სახალხო მეურნეობის ბარგის ჩამბარებელს … მეტი, რაც დამტკიცებულია … რკინის გზის სამმართველოს მიერ ხელშეკრულებით.

ასეთმა ოპერაციამ დიდი სარგებლობა მოუტანა როგორც რკინის გზას, რომელიც მილიარდობით იხდიდა საქონლის დაკარგულის ანაზღაურებისათვის, აგრეთვე იმ მრეწველ საზოგადოებას, რომელიც აგზავნიდა საქონელს და აქვს კავშირი რკინის გზასთან.

მთლიანი მუშათა არტელი განიყოფება ოთხ რაიონად, რომლებშიაც არიან თავ თავიანთი პასუხის მგებელი რწმუნებულები, მთავარი გამგეობა კი იმყოფება ტფილისის სადგურზედ, სადაც ყველას შეუძლია ყოველ გვარი ცნობების მიღება.

არტელის თავმჯდომარე დ. კობიძე
საქმის მწარმოებელი ჩარხიშვილი

ნიკოლოზ გიორგის ძე ქართველიშვილი

გარდაიცვალა ნიკოლოზ ქართველიშვილი—რა ცოტა სიტყვებია და რამდენ მწუხარებას შეიცავს! დიდებული ადამიანი, რომელიც ყოველთვის მხოლოდ სიმართლეს ამბობდა, ყოველთვის თავის სიტყვის ბატონი იყო, არ მიდიოდა დათმობაზე თავის სინდისის, რწმენის წინააღმდეგ, შეწყდა კეთილ-შობილი გულის ცემა, რომლის დევიზი და ლოზუნგი იყო—სიმართლე და ახლობელთა ზრუნვა, ერთი სიტყვით დაიფურცლა ცხოვრების შესამჩნევი გვერდი. მე მგონია არა მარტო მეგობრები, არა მარტო თანამოაზრეები, არამედ ყველა, ვინც მას იცნობდა, დამემოწმებენ, რომ ამ კეთილშობილი ადამიანის სიკვდილით საქართველოს მოღვაწეთა წრეში დაცარიელდა ერთი ადგილი, რომლის შევსება მეტად ძნელია, დარჩა მხოლოდ მწარე შეგნება იმისა, რომ გარდაიცვალა ადამიანი რომლის მიზანი იყო აეყვავა თავისი ძვირფასი სამშობლო კულტურულად.

მე მას ახალგაზრდობიდან ვიცნობდი. ნიკოლოზ ქართველიშვილი დაიბადა 1871 წელს ტფილისში. საშუალო განათლება მიიღო ტფილისის ერთ-ერთ სასწავლებელში. შემდეგ ნ. ქ. გაემგზავრა პარიზს უმაღლეს მუსიკალურ განათლების მისაღებათ. ევროპიელი, ამ სიტყვის სრული მნიშვნელობით და ამავე დროს ქართველი, ნ. ქ. ევროპიდან დაბრუნებისას შეუდგა თავის კულტურულ მოღვაწეობას. ტფილისში დაბრუნებისთანავე იგი ჩადგა ტფილისის მუსიკალურ წრეში და ამ მიმართულებით მოღვაწეობდა უკანასკნელ დღემდე. 1921 წ. ის დანიშნულ იქნა სახელმწიფო … თ. ნამდვილობაზე—სახელმწიფო საოპერო თეატრის კომისრად, სადაც გამოიჩინა დიდი ენერგია და მიუხედავად იმისა, რომ მას, თავის მოღვაწეობის პირველივე ხანიდან უხდებოდა წინ-რიგის შეტანა სხვა და სხვა მიზეზებით და წინამორბედ მმართველთა მიერ არეულ საქმიანობაში, რის გამო იგი უნდა დასდგომოდა თეატრალური საქმის სრული გადახალისების გზას,—მის გარშემო მაინც შეიკრიბა დიდი უმრავლესობა სცენიურ მოღვაწეებისა, რომლებიც ახალ კომისარში ხედავდნენ ისეთ ადამიანს, რომელსაც შეეძლო საქმის მოგვარება. ნ. ქ. ყოველგვარად ცდილობდა განევითარებია და გაემდიდრებია ქართული მუსიკალური მუზა, მაგრამ ვერ მიაღწია საბოლოოდ თავის მიზანს მრავალ დაბრკოლებათა გამო…

მთავრობამ დააფასა მისი ცოდნა და მოღვაწეობა და მიიწვია მიეღო მას თავის თავზე რესპუბლიკის მუსიკალურ საქმიანობის მეთაურობა. ნიკოლოზ გიორგის ძე დანიშნულ იქნა „მუზოს“ გამგეთ, მაგრამ აქაც დიდ ხანს არ დარჩენილა, აქაც შეიქმნა ისეთი მდგომარეობა, რომელსაც ვერ შეურიგდა ეს სილამაზისა და სიმართლის ფანატიკოსი და თავი დაანება რესპუბლიკის მუსიკალური საქმიანობის მეთაურობას.

უკანასკნელ მის მოღვაწეობათ უნდა ჩაითვალოს ის, რომ მთავრობის მიერ დანიშნული იყო დასწრებოდა სახელმწიფო 1 კონსერვატორიაში გამოცდებს მე მომხდა მასთან საუბარი გარდაცვალების წინა დღეს და დაკვირვებული ვიყავი მის სერიოზულ, მიუდგომელ შეხედულობით მუსიკალურ საქმიანობაზე. მის მოღვაწეობასთან აღსანიშნავია მისი განსაკუთრებული გულკეთილობა…

განისვენე ძვირფასო ნიკოლოზ! სამშობლომ შენში დაკარგა სამაგალითო სინდისიერი შვილი და მწარეთ დაიტირებს,

პ. მიქუთაძე.

რედაქტორი—სარედაქციო კოლეგია
გამომცემელი— მთავარი კომიტეტი

ტირაჟი 700 საქართვ. კომუნისტურ პარტიის ცენტ. კომიტ. სტამბა. კრუზენშტერნის ქუჩა, 4. ნ. დ. ს. ც.